

Mijn risicovol spelen reis: van zelf kind zijn tot professional en ouder

BRON: Expertisecentrum Kinderopvang, 2024

Mogelijk gemaakt met een projectsubsidie van Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De tool beschrijft ervaringen als kind en ouder, werkervaringen, een studiebezoek aan Londen en een praktijkervaring met eigen kinderen in Utrecht. De voorbeelden en bijbehorende vragen zetten aan tot nadenken over eigen ervaringen en het eigen perspectief op risicovol spel.

VOOR WIE

Pedagogisch professionals en pedagogisch coaches/locatiemanagers

DOEL

Het doel van de tool is om bewustwording te creëren over (het belang van) risicovol spel en een start te maken van het verkennen van de opvattingen van de pedagogisch professional over het onderwerp.

WAT

Pedagogisch professionals krijgen de opdracht om (een deel van) de praktijkervaring te lezen. Tijdens een teamoverleg worden de vragen met elkaar besproken. Deze tools zet je in om de opvattingen van de pedagogisch professionals over het onderwerp risicovol spel als team te verkennen.

WERKWIJZE

De tool kan worden ingezet als introductie op het onderwerp. De coach/locatiemanager kan pedagogisch professionals vragen om (een deel van) de praktijkervaring te lezen en over de vragen na te denken voorafgaand aan een teamoverleg. Er kan ook gevraagd worden om (een deel van) de praktijkervaring te lezen en tijdens het teamoverleg de vragen te stellen om een gesprek op gang te brengen. In het tweede geval is er wel iets meer tijd nodig, omdat de praktijkervaring nog gelezen moeten worden. Een ander nadeel van de tweede optie is dat er minder tijd is om (onbewust) over de praktijkervaring na te denken. Tijdens het teamoverleg bespreek je de gespreksvragen. Je kunt de delen van de praktijkervaring en vragen natuurlijk ook verdelen over meerdere teamoverleggen.

MIJN RISICOVOL SPELEN REIS: VAN ZELF KIND ZIJN TOT OUDER EN PROFESSIONAL

Door: Laura Lecluse, pedagoog en opleidingskundige in de kinderopvang

Mijn eigen herinneringen als kind

Als kind groeide ik op in een dorp in de Randstad. In onze straat stonden twee scholen. Met de kinderen uit de buurt speelde ik graag op de schoolpleinen en rondom de scholen. Ik heb hier veel ervaring op kunnen doen in het spelen met hoogte, snelheid, met gereedschappen en in de buurt van gevaarlijke elementen en dat allemaal uit het zicht van ouders. Zo klommen we graag via de regenpijpen op de daken, gleden we van de relingen van de brandtrappen en maakten we vuurtjes in de fietsenstallingen. Dat was spannend, we wisten dat we betrapt konden worden of dat we ons konden bezeren, maar toch hield het ons niet tegen. En ook mijn ouders wisten wel dat er dingen gebeurden die een risico met zich meebrachten, maar ik werd hier niet in belemmerd. Als we ons hadden bezeerd, werd er voor ons gezorgd, een pleister, naar de dokter voor een hechting. Daar werd ik zelf voorzichtiger van, maar ik heb me nooit belemmerd gevoeld in mijn vrijheid.

Als professional kinderen begeleiden

Toen ik als pedagoog in de kinderopvang ging werken, viel ik regelmatig in op de groep. Ik gaf de kinderen dan veel vrijheid gaf om zelf te ervaren. Zo lagen er in de babytuin grote kiezelstenen van het naastgelegen parkeerterrein. De dreumesen pakten deze stenen op en stopten ze in hun mond om te ontdekken en onderzoeken. Ik bleef erbij en keek wat de dreumesen deden. De meesten haalden de steen snel weer uit hun mond om vervolgens weer neer te leggen of hielden de steen in hun hand en liepen er even mee rond. Sommige dreumesen hadden wat langer nodig. Zij stopten de steen in hun mond, pakten de steen weer uit de mond, bekeken en voelden aan de steen en herhaalden dat enkele keren. Een enkele dreumes wilde met de steen in de mond rond gaan lopen. Dan vroeg ik ze om de steen uit hun mond te halen. Ik vond het risico op verstikking dan te groot worden.

De tuin had ook een hoge heuvel met glijbaan. Ik vond het heel mooi om te zien hoe verschillend de kinderen speelden rondom de heuvel. Waar de een als een wildebras de heuvel op probeerde te klimmen en weer naar beneden tuimelde, was de ander heel voorzichtig en kwam om hulp vragen. En ook de ervaringen die de kinderen opdeden maakten dat het spel veranderde: de tuimelende dreumes benaderde de heuvel voorzichtiger en probeerde meer gecontroleerd naar boven te klimmen. De dreumes die eerst om hulp vroeg, klom nu zelfstandig naar boven. En ook hier gebeurde weleens een incident: een blauwe plek, een gebroken arm. Maar ik zag vooral dat de kinderen groeiden, dat ze trots waren als iets na veel proberen was gelukt. Dat ze ondanks tegenslag bleven proberen, hun grenzen verkenden en steeds verder verlegden.

Mijn ervaringen als ouder

Inmiddels was ik zelf ook moeder geworden. Als ik terugkijk naar hoe ik zelf ben opgegroeid, groeien mijn jongens op met minder vrijheid in het risicovol spel. In huis wel, maar buiten gebeurt toch veel onder toezicht omdat we aan een drukke weg wonen. Er zijn vooral minder mogelijkheden om te spelen met hoogte, snelheid en in de buurt van gevaarlijke elementen. Mijn kinderen gaan onder begeleiding ergens naar toe (het bos of duinen) om meer vrijheid te krijgen en risicovol te kunnen spelen.

De duinen zijn een favoriete plek van de kinderen. In bomen klimmen, van de zandheuvels afrollen, hutten bouwen en met zakmessen takken bewerken. De kinderen vinden het geweldig en krijgen af en toe uitleg van mij of mijn partner over een gevaar of een suggestie hoe het veiliger kan.

Mijn jongste heeft toen hij net 4 was in de duinen zijn been gebroken. Je zou denken dat hij uit een boom was gevallen, maar nee. Dit was gebeurd tijdens het spelen op een klein springplankje van 60 centimeter hoog. Hij was al een paar keer van het plankje afgesprongen maar dit was niet spannend genoeg voor hem. Zo ging hij met steeds gekkere sprongen van het plankje af. Uiteindelijk is hij met een draai in het mulle zand terechtgekomen en brak hij zijn been.

Studiereis Londen – bezoek aan de Martin Luther King adventure playground

Wat een voorrecht was het om met mijn collega's van de afdeling Pedagogiek, Kwaliteit en Innovatie van Stichting Kinderopvang Bussum Naarden Muiden (SKBNM) de Martin Luther King (MLK) Adventure playground in Londen te bezoeken.

De MLK Adventure Playground is onderdeel van de Islington Play Association. Simon Rix, playground manager van de MLK Adventure Playground, heet ons welkom en vertelt over het ontstaan van de adventure playgrounds in Londen.

De eerste Adventure Playgrounds zijn ontworpen door Marjory Allen, Lady Allen of Hurtwood, een Britse architecte en "children's welfare advocat". In 1945 bracht zij een bezoek aan Kopenhagen en ontmoette daar Carl Theodor Sorensen, ook architect. Tijdens de Duitse bezetting merkte Sorensen een probleem op: kinderen gebruikten de speeltuinen niet. In feite speelden ze overal behalve in de speeltuinen, zelfs op bouwplaatsen en in gebombardeerde gebouwen. Sorensen omheinde een leeg stuk grond in een nieuwbouwwijk in Kopenhagen en vulde het met

bouwmaterialen, afgedankte voorwerpen die niet meer gebruikt werden en gereedschappen. Kinderen konden hier volledig zelfstandig graven, bouwen en ontwerpen. De speeltoestellen waren allemaal ontworpen door de kinderen zelf. Sorensen noemde dit een “junk playground” en de kinderen en ouders vonden het geweldig. Toen Marjory Allen terugkwam in Londen heeft ze door heel Londen vergelijkbare playgrounds geopend en heeft ze “adventure playgrounds” genoemd. In 1968 is de MLK playground geopend. Er komen kinderen uit de hele wijk, de playground is gratis toegankelijk.

Er staan grote zeecontainers met allerlei materiaal, zoals banden, touwen, planken, oude rollators en wandelwagens, emmers en andere voorwerpen waar de kinderen mee kunnen spelen en bouwen.

‘Control versus freedom’

Simon vertelt dat de playworkers, medewerkers van de adventure playground, vooral observeren: Waar zijn de kinderen mee bezig? Wat schat je in dat de kinderen zelf kunnen? Hoe risicocompetent zijn ze? Wanneer wordt het gevaarlijk en is er begeleiding nodig van een playworker? De playworkers faciliteren de kinderen in gereedschappen en waar kinderen om hulp vragen, krijgen ze die ook.

Als ik vraag wat de medewerkers nodig hebben om hier te kunnen werken zegt Simon grappend dat ze vooral niet bang moeten zijn voor spelende kinderen. Je moet jezelf meenemen en het spel van kinderen los kunnen laten.

‘Negotiated agreements’

Wat we ons ook afvroegen was hoe het dan zit met regels op de playground. Simon vertelt dat er geen regels zijn, maar dat er vanuit discussie tussen kinderen onderling wel afspraken ontstaan.

We zien een loopkarretje liggen waar een wiel van mist en vragen ons af hoe er wordt gedacht over kapotte materialen. Simon speurt het terrein af, wijst en vertelt dat het missende wiel daar ergens ligt, de kinderen vinden het wel weer en zullen het er weer aan zetten. Hij vertelt dat materiaal pas wordt opgeruimd of weggegooid als er langer dan twee weken niet mee gespeeld wordt. En dat geldt ook voor de bouwwerken van de kinderen, tenzij het zo instabiel is dat het kan instorten. Maar aan het eind van de dag lopen de playworkers het terrein en de bouwwerken altijd na: uitstekende spijkers worden teruggeslagen en bouwwerken worden eventueel verstevigd zodat de kinderen er de volgende dag weer verder aan kunnen bouwen. We zijn dan ook benieuwd naar welk materiaal geschikt is om mee te spelen op de MLK Adventure Playground. Ze krijgen veel materialen van mensen en bedrijven binnen de community en Simon controleert met zijn collega's of het materiaal niet scherp of giftig is. Al het andere materiaal heeft voor kinderen altijd wel een speelwaarde.

“LIEVER EEN BLAUWE PLEK DAN EEN KIND MET
ANGSTEN EN GEEN ZELFVERTROUWEN” - *simon*

De laatste maanden is er met de kinderen hard gebouwd aan een duo schommel: Een grote stabiele stellage gemaakt van oude telefoonpalen en planken. Dit ontwerp is door de playworkers bedacht, maar met de kinderen samen gebouwd. We zijn benieuwd naar hoe de schommel werkt. Simon loopt naar de zeecontainer en pakt twee lange touwen waar aan de onderkant kartbanden aan vastgemaakt zijn. Hij bevestigt de touwen aan de haken in de telefoonpaal en nodigt ons uit om het zelf uit te proberen. Een van de pedagogisch coaches durfde wel en schommelde samen met Simon. Dat was leuk maar ook spannend! Dit is ook hoe kinderen het spelen in de MLK adventure playground ervaren, het is “scary-funny”. Dit heeft een groot voordeel voor de ontwikkeling van de risicocompetentie van kinderen: ze leren risico's in te schatten, onderzoeken of ze iets aan durven gaan ook als het spannend is, zoeken oplossingen voor hobbels die ze tegenkomen, blijven doorzetten en vergroten zo hun zelfvertrouwen. Dit noemt Simon het “*risk benefit*”.

Avonturenspeeltuin Utrecht als ouder

Vlak voor mijn bezoek aan Londen is, geïnspireerd op de Londense adventure playgrounds, in Utrecht de eerste avonturenspeeltuin van Nederland geopend.

Natuurlijk kon ik mijn eigen kinderen (10 en 12) het niet onthouden om ze daar te laten spelen. Met mijn foto's uit Londen in hun achterhoofd liepen ze verwachtingsvol de avonturenspeeltuin binnen. Eerst even afwachtend (het zag er anders uit dan op de foto's), maar al snel klom de oudste via een trap die al eerder door andere kinderen was getimmerd boven op een zeecontainer.

Ik zag een playworker de kinderen observeren. Haar aanwezigheid en beschikbaarheid gaven mij meteen het vertrouwen dat ik het los kon laten. Natuurlijk kon ik het niet laten om wel te blijven kijken.

Nog geen vijf minuten later hadden de jongens het plan om boven op de zeecontainer een hut te bouwen. Er werden pallets naar boven gehesen met touwen. De jongste vond de playgroundworker en vroeg om een zaag, een hamer en spijkers waar hij in werd voorzien. Eerlijk gezegd had ik hier toch wel mijn twijfels bij: op die hoogte en dan met al die materialen, als ze er vanaf vallen.... Maar, zoals verwacht wordt van ouders in de avonturenspeeltuin: bemoei je niet met het spel van de kinderen, de playworkers begeleiden waar nodig.

Mijn oudste zette dapper door, de jongste ging op zoek naar een andere uitdaging. Hij ziet dat een aantal kinderen zich bij de vuurplaats verzameld hebben. Hij stapt op de playworker af en vraagt om materialen om vuur te maken. Even later brandt er onder toezien oog van de playworker een knetterend vuurtje. De kinderen bedenken om soep te gaan maken, halen een pan op die ze ergens hadden gezien en vullen deze met water. Ze hebben nu bladeren en takken nodig voor in de soep. Daar is een mes voor nodig. Ook hier wordt mijn jongste in voorzien en even later staat hij blaadjes en takjes af te snijden.

De playworker ziet mijn jongste op een gegeven moment met het zakmes in de lucht zwaaien terwijl hij rondloopt. De playworker besluit om te begeleiden: *"He Hidde, ik zie je rondlopen met het mes, zo kan je jezelf of anderen bezeren. Als je rondloopt zit je mes in de hoes, ok?"*. Hidde steekt het mes in de hoes en gaat weer op zoek naar takken. Wauw denk ik, echt zoals Simon het vertelde: rustig en beheerst.

Na drie uur te hebben gespeeld is het tijd om naar huis te gaan. Met enige weerstand neem ik de jongens weer mee. *"Mam, kunnen we morgen weer?"*. Morgen niet lieverd, maar we komen hier zeker nog terug.

Al deze ervaringen hebben bijgedragen aan hoe ik kijk naar risicovol spel. Het is nodig om je bewust te zijn van jouw perspectief. Pas dan kan je de kinderen echt vrijlaten en zien als risicocompetente wezens die zelf heel goed kunnen inschatten en ervaren waar hun grenzen liggen en of ze die willen verleggen.

Op welke manier is jouw koffer met ervaringen op het gebied van risicovol spel gevuld?

→ Vragen om met elkaar over in gesprek te gaan:

- Ervaringen als kind: Welke ervaring met risicovol spel is je het meest bijgebleven uit je eigen kindertijd?
- Ervaringen als professional: Wat is je belangrijkste ervaring met risicovol spel die je uit stages of werk meeneemt?
- Meest inspirerende plek: Welke plek is het meest inspirerend waar kinderen veel mogelijkheden hebben om risicovol te spelen?
- Ervaringen als ouder: Hoe sta je (indien van toepassing) als ouder tegenover risicovol spel bij je eigen kinderen?
- Mogelijkheden voor risicovol spel: Welke mogelijkheden zijn er nu al voor kinderen op jouw groep, binnen en buiten, om risicovol te spelen? (Nog zonder te denken aan of het wel of niet mag of handig is)
- Wat zijn de mogelijkheden die jullie de kinderen bieden in jullie pedagogisch handelen: waar laten jullie ze vrij in?
- Verschillen tussen kinderen: Wat zijn de verschillen die jullie tussen kinderen ervaren bij risicovol spel?